

Література:

1. Бойченко М. (2019). Педагогічний дискурс довкола філософії техніки: інструменталізм, гуманізм та ціннісний функціоналізм у освіті. *Філософія науки, техніки та архітектури у гуманістичному вимірі*. Матеріали 2-ї всеукраїнської конференції (м. Київ, 29-30 листопада 2019 року) /відп. за випуск І.В.Чорноморденко. К.: КНУБА, С. 121-124.
2. Бойченко М. (2020). Природне право на вищу освіту, або Яких змін потребує сучасний університет, а що не має змінюватися ніколи. *Quo vadis, Університете?* / За ред. Д. Шевчука. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», С. 69-83.
3. Compagnucci, L. & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change 161*, December 2020, 120284. doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120284
4. De Ridder-Symoens, H. (Ed.) (1992). *A History of the University in Europe. Vol. 1: Universities in the Middle Ages*. Cambridge University Press, 536 p.
5. Pedersen, O. (1997). *The first universities: Studium generale and the origins of university education in Europe*. Cambridge University Press, 310 p.

ФІЛОСОФІЯ ЯК ПРОПАГАНДА У ЦИФРОВИХ ВИКЛИКАХ МРАКОБІССЯ

Гомілко О.Є.

*Інститут філософії ім. Г. Сковороди Національної Академії Наук України
м. Київ, Україна*

Мракобісся або іншими словами обскурантизм означає стратегію мислення, котра спрямована на послаблення його раціонального ресурсу з ціллю втрати людиною статусу розумної істоти та перетворення її на агресивного дурня. На відміну від звичайного дурня мракобіс є активною особою, а тому є соціально небезпечним. Мракобіс прагне перетворити власну глупоту на спільну ознаку мислення інших людей. У сучасних умовах послаблення здатності людини раціонально мислити стає можливим завдяки: 1) притупленню її потреби в доказових знаннях; та 2) свідомому спотворенню інформації, неточному та заплутаному її викладі, що сприяє позиціонування такої інформації як беззаперечної істини. У сучасних реаліях стратегію мислення, що породжує мракобісся, пов'язують із феноменом фейку. Як відомо, останній є широко затребуваним прийомом у сучасних маніпулятивних технологіях поведінкового таргетування. Сучасне мракобісся головним чином продукується технологіями вироблення фейків. А тому через джерело його походження сучасне мракобісся можна назвати фейковим.

Варто зазначити, що породжене цифровою культурою фейкове мракобісся по суті не відрізняється від інших його проявів. Головна ознака мракобісся – це свідомо відмова людини від статусу бути розумною істотою. Натомість відбувається культивування власного невігластва та неосвідченості, що неминуче збурює «темний бік» людини – головним чином агресію та схильність до насильства. Історично мракобісся виявляє себе у недовірі та ворожому ставленні до знань. Просвітницька ліберальна настанова стосовно розповсюдження наукових знань тлумачиться обскурантизмом як ворожий намір підпорядкувати волю людей з метою встановлення над ними влади. Не випадково мракобісся утворює плідний ґрунт для процвітання різних конспірологічних теорій. Завдяки мракобісся складні питання отримують прості пояснення, зокрема таємними планами світових впливових еліт поневолити людство.

Цифрова епоха несе ризики посилення позицій мракобісся. Вибух політичного популізму та ціннісного релятивізму також сприяє цьому процесу. Особливо додає до розквіту мракобісся пандемія коронавірусу covid-19. Феномен короноскептиків, котрий

наразі еволюціонує у рух антивакцинації, можна зарахувати до сучасного мракобісся. Варто зауважити, що рівень поширення у суспільстві антивакцинації значною мірою залежить від його ставлення до раціональної культури. Йдеться про базові європейські цінності як то верховенство закону, дотримання процедур та регламенту, збереження демократії тощо. Суспільства, де громадяни довіряють здобуткам наукового прогресу та державним інституціям, демонструють кращий захист від вірусу.

Тоді як країни на кшталт України, де раціональна традиція не є стійкою, охоплені хвилею антивакційного мракобісся. Магніт-античип для вакцинації за 129 грн. на ОЛХ чи скепсис з боку значної кількості українських лікарів стосовно вакцинації свідчать про високий рівень мракобісся серед українських громадян. Парадоксально, що серед українських антивакцинаторів можна зустріти як релігійного фанатика, так і лікаря-власника сучасної медичної клініки. Така мішанина говорить, з одного боку, про інформаційний хаос, а з іншого – про слабкий імунітет мислення українців. На жаль, вони не вперше стають жертвами інформаційних маніпуляцій. Ситуація пандемії змушує людство розумнішати, усвідомлюючи небезпеки потурання неучтву та глупству. Інакше вірус знищить не лише розум, але й життя людини.

Опір розгулу мракобісся спроможний чинити розум людини. Філософія являє собою один із дієвих його інструментів. Утім, його ефективність залежить від вміння цим інструментом користуватись. А тому, цифрові виклики мракобісся змушують філософію змінюватися з тим аби нею було зручно користуватись. Практичний потенціал філософії у боротьбі із сучасним мракобіссям залежить від її спроможності адаптуватись до цифрового світу.

Відомо, що проблема локалізації філософії обумовлена розмиттям її змістовних меж, що побутує у пересічній свідомості та стало один із розхожих стереотипів сучасної культури. То ж важливим завданням філософії залишається локалізувати себе у системі інших форм культури та повсякденних практик. Усвідомлення того, що філософія є особливим раціональним досвідом, котрий функціонує у певному культурному контексті, уможлиблює актуалізацію її захисних здатностей. Особливість філософського досвіду полягає у тому, що філософія виражає себе не стільки в певних знаннях, істинах та відповідях, скільки у постановці фундаментальних питань, котрі присутньо пов'язані із життям людини. Завдяки цим питанням мислення людини значно употужнюється. Таким чином статус людини як розумної істоти отримує захист. Можна стверджувати, що філософія є справою виключно розуму. За її допомогою виробляється дисципліна строгого доказового мислення. Таке мислення означає, що процес міркування спирається на змістовні засади, із яких думка впливає і на яких вона будується у відповідності до логічних законів судження.

Сучасним завданням філософії є збереження свого раціонального ресурсу у контексті цифрової культури. Для цього філософія має взяти до уваги практики останньої. Залишитись заточеною у вежі із слонової кістки навряд чи їй вдасться. Філософія має відмовитись від низки стереотипів, котрі тривалий час супроводжують її образ в культурі. Одним із таких є елітне призначення філософії. Сучасні комунікаційні технології, особливо соціальні мережі значно розширюють коли учасників комунікації. Відмова від елітності філософії дає змогу залучити її в якості інструмента такої комунікації. Позиціонування філософії як способу пропаганди раціональності дає їй шанс широкого вжитку. Йдеться про філософію як пропаганду у значенні поширення ідеї раціональності та її впливу на суспільну думку. У такій іпостасі філософія може постати тоді, коли стане зрозумілою широкому загалу людей. Для цього їй потрібна інша мова, інша форма викладу, інша тематика та взаємодія із іншими сучасними культурними практиками.

Важливим ресурсом філософії як пропаганди розуму є її залучення у дитячий світ. Філософія для дітей все більше набуває популярності. Завдання цієї філософії складає вироблення навиків критичного та креативного мислення; високої логічної та аргументативної компетентності; аналітичних та імажінативних навиків; «ризикованого

мислення» (Х. Гумбрехт). Завдяки знайомству у ранньому дитячому віці із філософією відбувається культивування, удосконалення та розвиток дитячої раціональності. Тоді звернення до філософії сприяє виробленню нових практик учіння та навчання. Так, популярна серед дітей та молоді соціальна мережа ТіК Ток може стати платформою для філософської пропаганди. Але це вимагає значних зусиль з боку самої філософії. Адже, відомо, що розміщені матеріали на ТіК Ток мають шанс на успіх тоді, коли їх тривалість не перевищує 20 секунд. Між іншим, на платформі You Tube оптимальна тривалість відео складає до 20 хвилин. Власний досвід розміщення лекцій з філософії на You Tube переконує, що такий матеріал потребує строгої аналітичності, чіткої логіки та точної мови. Очевидно, що філософія на ТіК Ток породжує її виклики. Це має бути щось принципово нове та несподіване у її викладі. Подібно тому як створюють книги для немовлят з квантової фізики, так само лекції на ТіК Ток з філософії мають перспективу в якості пропаганди раціональності. Впевнений у своїх силах розум людини зможе чинити опір мракобіссу не лише академічно, але й «прикольно».

Концептуально філософія має перейти від пріоритету свідомості до настанови усвідомленості. Остання означає вихід розуму за межі трансцендентального реєстру у живий контекст існування людини. Це передбачає процес отілеснення розуму. Теоретична настанова подолання дихотомії розуму та тіла дає підстави для порівняння філософії із музикою. Складається враження, що філософія має більше спільного з музикою, ніж літературою. Такий висновок ґрунтується на твердженні про те, що література здебільшого породжує символи, а музика та філософія спроможні продукувати реальність. Прийнято вважати, що література символізує реальність. Вона це робить через мову. Тоді як музика та філософія здебільшого не символізують реальність. Вважають, що вони самі являють собою реальність – акустичну у випадку музики або концептуальну у випадку філософії.

Філософія, як стверджують Ж. Делез та Ф. Гваттарі, є мистецтвом. На їх думку, її завдання полягає у формуванні, винайденні та вигадуванні концептів. Вважають, що філософія діє виключно у лінгвістичному полі. Але, на думку Ж. Делеза та Ф. Гваттарі, філософський концепт на відміну від літературного поняття є мисленевою реальністю, а не її символічним виразом. Призначення філософського концепту вони вбачають в оприявленні, а не символізації реальності. Головне, що визначає концепт – це множинність, завдяки котрій відбувається виокремлення із хаосу певного світу. А тому, згідно логіки Ж. Делеза та Ф. Гваттарі, від Платона до Бергсона спостерігаємо розуміння концепту як справи артикуляції, розтинання та перехрещування, завдяки чому вибудовується певна версія впорядкування світу. Відповідно, концепт являє собою цілісність тому, що він тоталізує свої компоненти. Але ця цілісність завжди є фрагментованою реальністю. Ось чому вона виражає нескінченність її можливостей. Незавершеність концепту дає можливість уникнути дії на нього ментального хаосу, котрий постійно йому загрожує, переслідує та прагне поглинути його. Про уможливленість філософського концепту можна говорити як про реальність, бо вона фіксує реальність, а не являє собою уявний конструкт. Ж. Делез та Ф. Гваттарі вважають, що філософський концепт -- це інструмент, котрий визначено його трьома невід'ємними компонентами – можливим світом, існуючою постаттю та реальною мовою. А тому, справа філософії – це не вигадування можливих світів, а вироблення можливих концептуальних стратегій спротиву реальному хаосу буття за допомоги реальності концептів, а не фіктивності мови. Як видно, таке річище міркувань дає підстави говорити про її тілесні конотації.

Вироблення отілеснених смислів означає, що до процесу вироблення смислів залучено не лише ментальні, але й тілесні здатності людини, тобто вона має бути когнітивно інтегративною. На відміну від уможливлених смислів отілеснені смисли актуалізуються більш широким діапазоном людських здатностей, зокрема, різного роду тілесними можливостями як то пропріоцепцією. Остання означає чуттєвість, яка має відношення до м'язів та зв'язок, котрі рееструють умови руху і перекладають зіткнення

тіла з об'єктами в пам'ять м'язів, сукупну пам'ять вміння, вправності, звички, постави тощо. На відміну від умоглядних смислів, котрі орієнтовані трансцендентальним регістром, отілеснені смисли утримують зв'язок із світом через усвідомленість конкретної ситуації людської присутності. Спроможність філософії виробляти отілеснені смисли розкриває її можливості бути через них представленою. А тому, філософію на ТіК Ток за 20 секунд можуть допомагати представляти звуки, рухи, тіла тощо. Адже від мракобісся страждає не лише розум людини. Тіло також має мобілізувати свої ресурси, щоб захистити себе від людської глупоти.

MANAGEMENT, ORGANIZATIONS AND ETHICAL WORKPLACE CULTURE AS A FACTOR IN THE FORMATION OF THE ETHICAL LEVEL OF ORGANIZATIONS

Regina Andriukaitiene

Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania

The relevance of the study. Ethical issues of organization's remain relevant, analyzed in different contexts and discusses the factors determining the level of ethics of the organization. The discussion of complex issues, associated with ethical or unethical behaviors in business organizations, has become prominent in human research development literature in recent years [2]. Ethical dimensions and practices such as transparency, privacy, honesty, objectivity, integrity, carefulness, openness, respect for intellectual property, civility, confidentiality, accountability, responsible mentoring, and respect for colleagues are all necessary to motivate organizational behaviors. Ethical values become "actionable" in corporations first becoming aware of and then assuming responsibility for the corporation's duties toward its stakeholders and stockholders [9]. This review discusses the role of management culture as a component of organizational culture, ethical workplace culture and the level of ethics of the interface in shaping ethics at the organization. Management culture is part of organizational culture covering both formal and informal elements of organizational culture. Management culture reflects the level of organization's management system development, modernity, efficiency, and functionality. Much depends on it how innovation will be implemented in the management of the organization, and whether it will be implemented at all, how effectively the objectives will be solved, the aims realized. There are four main criteria for the evaluation of management culture: culture of managerial staff, culture of organizing management processes, working conditions culture, culture of documentation system [1] In scientific literature discusses another term ethical workplace culture that defines processes in a management organization that are based on values [8]. The content of management culture and organizational culture links are manifested through the integration of values into the management decisions of organizational culture, management culture and the ethical workplace culture in the activities of organizations.

Management culture is a set of organization's achievements and performance of managerial processes, regulation of operational processes, the use of techniques in management, as well as requirements that are defined by public morality, ethics, aesthetics, law norms, principles, and are required for management system and employees [12]. In theory, it is possible to assume that a high-level management culture as an integral part of organizational culture can be the basis for creating an ethical workplace culture. Following management culture, the organization is examined as an integral social organism, where every component takes strictly outlined place and functions which harmonious coordination is between. Works of representatives of the theory of culture of administrative management lie in the basis of modern culture and art of management. They are united by aspiring to the creation of the code of universal principles based on which it is possible it would be to make the best administrative decisions. Today they are examined as fundamental bases of the art of management. [5]. Management culture elements, i.e., management staff culture, managerial processes organization culture, working conditions culture, and documentation system culture, are associated with